

vot evanđelja i nasljedovanja Isusa Krista, te na taj način sudjeluje u životu i poslanju Crkve, otvarajući joj uvijek nanovo perspektivu u povijesti Crkve, koja konačno ima svoj cilj u zajednici Božjeg života". Markešić je ekleziolog redovnik. Iz bilježaka vidimo da se služio uglavnom literaturom na njemačkom iz šezdesetih i sedamdesetih godina. Bilo bi lijepo da je mogao izdašnije konkludirati i neka novija djela na njemačkom te pogotovu na drugim velikim jezicima. Unatoč tome, njegov priručnik o Crkvi za studente teologije je kvalitetna prnova u teologiji na hrvatskom koja dopunjava druge slične knjige.

Mato Zovkić

Orlovčevo nadlijetanje povijesti

Anto ORLOVAC, *Učiteljica života. Prilozi iz povijesti Katoličke Crkve na području današnje Bosne i Hercegovine*, Vrhbosanska katolička teologija, Sarajevo 2004., 425 str.

Poštovani prijatelji dobre knjige!*

Pozdravljajući vas s poštovanjem, večeras vam predstavljamo knjigu mons. dr. Ante Orlovca, generalnoga vikara banjolučkoga biskupa, s naslovom *Učiteljica života* i podnaslovom *Prilozi iz povijesti Katoličke Crkve na području današnje Bosne i Hercegovine*. A nakon čitanja te knjige, vas koji ste se okupili na ovome činu, najprikladnije je nazvati upravo "prijateljima dobre knjige" jer ova zbirka Orlovčevih radova zaista zaslužuje takav naziv.

Dužnost mi je na početku kazati kako mi je, prema dogovoru s organizatorom ovo-

ga događaja, u zadaću stavljeno da knjigu predstavim uvodno i okvirno kako bi se sljedeći predstavljači mogli posvetiti specifičnim temama na način koji budu smatrali najprikladnijim.

Anto Orlovac je odavno stručnoj javnosti poznat kao pisac samostalnih knjiga i ozbiljnih znanstvenih studija koje je objavljivao u raznim časopisima i zbornicima. Onaj, tko je već imao priliku čitati Orlovčeve radove, zna da se njegovim tekstovima vjeruje jer on svoje napisane tvrdnje pret hodno provjerava a kod objavljivanja dokumentira. Ovaj zbornik njegovih radova dokazat će to i onima koji će se, čitajući ga, možda prvi put susresti s Orlovčevim studijama. On se u njima vrlo smireno bavi našim neuralgičnim krajevima i njihovim nemimnim ljudima koji se već vjekovima nalaže "na razmeđu svjetova i stoljeća", kako je glasio početni glavni naslov ove knjige. I jer mi se čini da je, u kombinaciji sa sadašnjim podnaslovom, "razmede svjetova i vjekova" jače i originalnije od klasične *magistrae vitae*, nije mi baš jasno zašto ga je promijenio. No, bit će da je imao razloge!

Orlovčevo pero lako teče. Unatoč teškim temama ponekad je čak razigrano. Njegov jezik ne umara. Stil mu je čvrst i prepoznatljiv, izričaj jasan a rečenica kratka. Nikada se ne udaljava od zadane teme. Snaga oštine zapažanja i kritičkog otklona ne pada. Čak ni onda kad naidete na tragove poznatoga Orlovčeva humora koji mu redovito služi za ilustraciju.

Većina ovdje skupljenih članaka već su objavljeni. Neki su za ovu priliku prerađeni u odnosu na već objavljeni oblik, dok se studiozni pokušaj ubikacije nekih župa, crkava i crkvena u kasnom srednjem vijeku na području Banjolučke biskupije ovdje pojavljuje prvi put. Svi oni još jed-

* Tekst pročitan prigodom predstavljanja knjige dr. Orlovca na Vrhbosanskoj katoličkoj teologiji u Sarajevu, 19. svibnja 2005.

nom potvrđuju visok stupanj autorovih znanstvenih kriterija, s jedne strane, te njegovu veliku zahvalnost duhovnim kršćanskim herojima i solidarnost s svim stradalnicima, posebice s Crkvom kad je ona ugrožena.

Trinaest radova, od kojih je sastavljen ovaj zbornik, podijeljeno je u četiri cjeline. Te studije na ukupno 425 stranica, osim uvoda u zaključka, prate sažeci na engleskom i njemačkom te kazala mjesta i osobnih imena.

Prvo poglavlje nosi zajednički naslov "Korijeni" i sadrži tri teksta na 110 stranica. U prvom od tri "korijenska" članka govor je o već spomenutom pokušaju ubikacije nekih župa Dubičkog arhidakonata 1334. i 1501. god. čemu je posvećeno skoro 70 stranica pa je s pravom rečeno da je on "stup i nosač cijele knjige" (str. 387). Slijedi potom pogled na prvih sto godina postojanja Banjolučke biskupije koji je nastao u povodu 120. obljetnice osnutka ove mjesne Crkve te studija o župi Kulaši koja je 1999. obilježila 100 godina svoga postojanja.

U poglavlju "Likovi" čitatelj će se susresti s četiri rada o biskupima Josipu Stadleru, Dragutinu Čeliku i Severinu Perneku te njihovu djelu. Autoru je ovdje Stadler zanimljiv na dva načina. Ponajprije kao apostolski upravitelj Banjolučke biskupije koji je u toj službi, kao biskup cijele Bosne, upravljao ovom Crkvom od 1882. do 1884. god., kad je imenovan prvi banjolučki biskup. Drugi pak tekst proučava Stadlerovu pobožnost prema Srcu Isusovu, Blaženoj Djevici Mariji i svetoj braći Ćirilu i Metodu i zasadivanje te duhovnosti u Sarajevskoj nadbiskupiji. Nakon toga je tiskan članak posvećen Dragutinu Čeliku koji opisuje ovoga banjolučkoga biskupa kao "tihoga mučenika" u službi Crkve koja mu je bila povjerena u teškim godinama nakon

Drugoga svjetskoga rata. Potom slijedi pogled na banjolučkoga svećenika i kasnijega dubrovačkog biskupa Severina Perneka kojega Orlovac, promatrajući njegov životni put kroz izraženo strpljenje i veliku patnju, definira jednostavno "banjolučko-dubrovački Job"

Odlomak "Stradanja i slava" posvećen je strašnim patnjama i svijetlim primjerima vjernosti vjernika, svećenika i časnih sestara te uništavanju crkvenih dobara u zapadnom dijelu Bosne tijekom dva posljednja rata. Na prvom mjestu je tekst s naslovom "Trinaest ugašenih svijeća" koji opisuje uništenje i nestanak trinaest župa Banjolučke biskupije te strašan masakr i progon njihovih vjernika i svećenika za vrijeme Drugoga svjetskoga rata. Poslije toga slijede dva srodna teksta koji su posvećeni ubijenim svećenicima i časnim sestrama na području iste biskupije, ali za vrijeme posljednjega rata. Te stradalnike autor naziva "zrelim plodovima" kršćanskoga svjedočenja te zato u zajednički naslov ovoga poglavlja uz pojam "stradanje" stavlja i onaj optimistički i mnogo jači "slava". Naravno, kršćanska slava proizašla iz vjernosti ovih svjedoka vjere usprkos patnji kojoj su bili izloženi.

Posljednje poglavlje ove knjige nosi naslov "Crkva, narod, kultura" i sastoji se od tri studije. Ponajprije, tu se čita zanimljiv prikaz kako je sarajevski svećenik Čedomil Čekada, ugledni katolički publicist između dva svjetska rata, u tekstovima koje je objavljivao u *Vrhbosni* i *Katoličkom tjedniku* u teškom razdoblju od 1927. do 1943. god., vidio odnos Crkve i nacije na primjeru Crkve u hrvatskom narodu. Naime, ovaj prikaz omeden je 1927. god., jer tada datira početak Čekadina bavljenja ovim pitanjem, odnosno 1943. god. jer je on, zbog intelektualnog razlaza s vlasnicima i urednicima ove periodike, tada pre-

stao objavljivati u spomenutim publikacijama.

Iz kuta kulture, studirane na primjeru jednoga lokalnoga društva, zanimljiv je tekst s naslovom "Pola stoljeća djelovanja Hrvatskog pjevačkog društva *Nada* u Banjoj Luci" koje je bilo utemeljeno 1898. i djelovalo do 1949. god. kad ga je komunistički režim nasilno ugasio.

Ni treći tekst nije ništa manje zanimljiv jer opisuje zauzimanje katoličkih mjesnih Crkava za ljudska prava u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini od 1991. do 1995. godine, jer se radi o analitičkom doprinosu polemikama i raspravama o naravi posljednjega rata, njegovim uzrocima, ugroženosti čovjeka i njegovih prava te ulozi i mjestu nekih crkvenih osoba u zaštiti spomenutih vrednota.

U zaključku Orlovac poručuje svome čitatelju kako će uskoro zaklopiti korice

knjige autora koji već duže vremena amaterski (str. 387) proučava zbivanja iz prošlosti Katoličke Crkve na našim prostorima. Nakon ponovnoga čitanja ove knjige, za kraj treba reći kako je pojam "amaterski", upotrijebljen u prethodnoj rečenici, neprikladan kao oznaka Orlovčeva nadlijetanja povijesti jer on vrlo oštrooko zapaža, spušta se na precizne teme, čvrsto ih se drži i sve ih obrađuje vrlo studiozno. Prema rezultatima svoga rada zauzima stav intelektualne otvorenosti mogućim dopunama i pojašnjenjima a na način koji je sve prije negoli amaterski.

Stoga, kamo sreće da oni što ih zovu profesionalcima pišu ovako ozbiljno!

Tomo Vukšić